

KONCEPT EDUCARE JAKO TEORETICKÝ RÁMEC PRO INTEGROVANÉ POJETÍ PÉČE A RANÉHO UČENÍ U DĚTÍ 0–3 LET

THE EDUCARE CONCEPT AS A THEORETICAL FRAMEWORK FOR AN INTEGRATED APPROACH TO CARE AND EARLY LEARNING FOR CHILDREN AGED 0–3

**Martina Kampichler¹, Barbora Loudová Stralczynská²,
Eva Koželuhová³, Zora Syslová¹, Petra Ristić², Ondřej Koželuh³,
Lucie Grůzová¹, Anna Pospíchalová¹, Anna Waloschková²**

1 Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

2 Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

3 Fakulta pedagogická, Západočeská univerzita, Plzeň

Abstrakt

Příspěvek reaguje na dlouhodobou fragmentaci péče a raného učení v oblasti služeb pro děti do tří let a představuje teoretické vymezení konceptu EDUCARE jako integrovaného rámce práce s nejmladšími dětmi. Zaměřuje se na český kontext dětských skupin a prezentuje výsledky kritické interpretativní syntézy mezinárodní odborné literatury v oblastech nové sociologie dětství, sociokulturních teorií učení a etiky péče v raném dětství (ISCED 010). Koncept EDUCARE je operacionalizován jako víceúrovňový model propojující perspektivu kompetentního dítěte, kompetentní pečující osoby a kompetentního systému předškolní péče. Příspěvek ukazuje, jak může koncept EDUCARE sloužit jako integrační rámec pedagogického výzkumu i praxe.

Klíčová slova: *koncept EDUCARE; rané učení; dětské skupiny; kompetentní systémy; kvalita předškolních institucí.*

Abstract

The paper addresses the long-standing fragmentation of care and early learning in services for children under the age of three and presents a theoretical conceptualisation of EDUCARE as an integrated framework for working with the youngest children. It focuses on the Czech context of children's groups and presents the results of a critical interpretative synthesis of international scholarly literature in the fields of the new sociology of childhood, sociocultural theories

of learning, and ethics of care in early childhood (ISCED 010). The EDUCARE concept is operationalised as a multi-level model linking the perspectives of the competent child, the competent caregiver, and the competent system of early childhood education and care. The paper demonstrates how EDUCARE can serve as an integrative framework for educational research and practice.

Keywords: *concept EDUCARE; early learning; children's groups; competent systems; quality in early childhood institutions.*

1 ÚVOD

Koncept EDUCARE, integrovaný přístup k péči a ranému učení (OECD, 2025), je mezinárodně deklarován jako klíčový princip kvality předškolního vzdělávání a péče. Jeho teoretické ukotvení však zejména ve vztahu k dětem do tří let zůstává roztržštěné a spíše implicitní (Moss, 2019). V českém kontextu je situace vyhrocena postavením dětských skupin jako nástroje rodinné a zaměstnanostní politiky a absencí systematické pedagogické diskuse o přístupech k nejmenším dětem. Příspěvek usiluje o teoretické vyjasnění a operacionalizaci konceptu EDUCARE a otevření odborné debaty o pojetí práce s nejmladšími dětmi.

2 TEORIE

Teoretické ukotvení konceptu EDUCARE vychází ze tří vzájemně propojených tradic. Sociokulturní teorie učení (Edwards, 2005; Rogoff, 2003; Bruner, 1996) chápou rané učení jako proměnu participace ve sdílených činnostech a sociálních situacích a zdůrazňují jeho vztahový a situační charakter. Nová sociologie dětství (James & Prout, 2015) akcentuje kompetentnost a práva dítěte a chápe dětství jako sociálně a kulturně konstruovanou kategorii. Zdůrazňuje pluralitu „dětství“ a tematizuje tak otázky nerovností a inkluze v institucích předškolního vzdělávání a péče. Etika péče (Noddings, 2013) a postmoderní pedagogické přístupy (Dahlberg, Moss & Pence, 2007) rozšiřují pedagogické uvažování o etickou a politickou dimenzi péče v institucích raného dětství. EDUCARE je tak konceptualizován jako víceúrovňový model a chápán jako integrační rámec učení, péče a institucionální odpovědnosti (Urban et al., 2011).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Příspěvek má charakter teoreticko-analytické studie založené na kritické interpretativní syntéze mezinárodní odborné literatury. Analýza se zaměřovala na koncept EDUCARE, pojetí raného učení, etiku péče a koncept kompetentních systémů v oblasti služeb pro děti do tří let. Vyhledávání zdrojů probíhalo v hlavních odborných databázích s využitím klíčových pojmů vztahujících se k integrovanému pojetí péče a učení. Identifikované publikace byly tematicky kódovány podle tří analytických dimenzí: (1) pojetí dítěte a jeho participace, (2) pojetí péče a raného učení, (3) profesionalita a systémové podmínky kvality. Cílem syntézy nebyla deskriptivní sumarizace poznatků, ale jejich konceptuální integrace a interpretace ve vztahu k českému kontextu dětských skupin.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Analýza ukázala, že pojetí dítěte, péče a systémových podmínek kvality je v kontextu dětí do tří let strukturálně provázané. Víceúrovňový koncept EDUCARE se vztahuje k vzájemnému působení *kompetentního dítěte, kompetentní pečující osoby a kompetentního systému*. Participace dítěte je primárně zprostředkována intersubjektivními a tělesně zakotvenými formami komunikace. Vývoj probíhá prostřednictvím afektivní synchronizace, sdílené pozornosti a koregulace mezi dítětem a dospělým. Je neoddělitelně spjat s každodenními situacemi péče, což odpovídá perspektivě *learning-in-care* a *caring-in-learning*. Profesionalita pečujících osob se projevuje především v citlivé, reflektivní a situačně ukotvené práci s každodenními interakcemi. Škála GrazIAS (Walter-Laager et al., 2022) operacionalizuje principy EDUCARE právě na této úrovni pedagogických mikropřaktik prostřednictvím dimenzí citlivosti, podpory regulace, participace a stimulující komunikace a propojuje teoretický rámec s výzkumem i praxí. Kompetentní systém vytváří podmínky pro dlouhodobý rozvoj kvality prostřednictvím podpory, reflexe a sdílených hodnot.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Teoretické vymezení EDUCARE přispívá k překonání reduktivního oddělení péče a raného učení a otevírá prostor pro systematickou pedagogickou reflexi

práce s nejmladšími dětmi v českém kontextu. U dětí do tří let je učení strukturálně zakotveno v intersubjektivních a tělesně zprostředkovaných interakcích, což vyžaduje důraz na procesní kvalitu vztahů, komunikace a podpory participace. Vymezený koncept EDUCARE nabízí integrační rámec propojující pojetí dítěte, profesionalitu pečujících osob a systémové podmínky kvality. V navazující empirické fázi projektu EDUCARE+DS bude procesní kvalita interakcí analyzována prostřednictvím škály GrazIAS (Walter-Laager et al., 2022), což umožní ověřit možnosti operacionalizace tohoto rámce v českém kontextu dětských skupin a podpořit tvorbu programového rámce i profesní rozvoj pečujících osob.

PODĚKOVÁNÍ

Projekt EDUCARE pro dětské skupiny – koncepce, implementace a rozvoj kompetencí pečujících osob (EDUCARE+DS, TQ23000034) je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury České republiky v rámci programu SIGMA.

6 LITERATURA

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum.
- Bruner, J. (1996). *The culture of education*. Harvard University Press.
- Dahlberg, G., Moss, P., & Pence, A. (2013). *Beyond quality in early childhood education and care: Languages of evaluation*. Routledge.
- Edwards, S. (2005). Constructivism does not only happen in the individual: Sociocultural theory and early childhood education. *Early Child Development and Care*, 175(1), 37–47. <https://doi.org/10.1080/0300443042000230311>
- Gallagher, S. (2017). *Enactivist interventions: Rethinking the mind*. Oxford University Press.
- James, A., & Prout, A. (Eds.). (2015). *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315745008>
- Moss, P. (2019). *Alternative narratives in early childhood: An introduction for students and practitioners*. Routledge.
- Noddings, N. (2013). *Caring: A relational approach to ethics and moral education*. University of California Press.

- OECD. (2025). *Reducing inequalities by investing in early childhood education and care*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b78f8b25-en>
- Reddy, V. (2008). *How infants know minds*. Harvard University Press.
- Rogoff, B. (2003). *The cultural nature of human development*. Oxford University Press.
- Urban, M., Vandenbroeck, M., Peeters, J., Lazzari, A., Van Laere, K., & others. (2012). *Competence requirements in early childhood education and care (CoRe)*. European Commission.
- Walter-Laager, C., Barta, M., Flöter, M., Geißler, C., Bachner, C., Epping, D., Sonnleithner, T., & Pölzl-Stefanec, E. (2022). Grazer Interaktionsskala für Kinder bis sechs Jahren (GrazIAS 0–6). *Identifying and developing good quality in early childhood education and care – Measurement tool for interaction quality in non-domestic education and care settings*. University of Graz.